

**College van Gedeputeerde Staten
statenbrief**

Aan Provinciale Staten

DATUM	25-1-2022	NUMMER PS	Voegt de griffie toe
DOMEIN	SLO	COMMISSIE	BEM
STELLER	Samantha Hassink-Burbidge	TELEFOONNUMMER	06-34180229
NUMMER	82405496	PORTEFEUILLEHOUDER	Van Muilekom

Onderwerp Statenbrief:

Betrokkenheid Staten van Utrecht bij het slavernijverleden (vervolg)

Voorgestelde behandeling:

Ter informatie

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting

Wij hebben kennisgenomen van het onderzoek en de publicatie 'Slavernij en de stad Utrecht' dat op 30 juni 2021 is gepresenteerd. De onderzoeksconclusie over de rol van de Staten van Utrecht is voor ons duidelijk en confronterend: de Staten van Utrecht waren in formele, institutionele zin betrokken bij de slavernij. Deze conclusie wierp bij ons een nieuwe vraag op: hoe verhouden wij ons als provincie in het heden tot het slavernijverleden en de conclusies uit het onderzoek (in het bijzonder t.a.v. de rol van de Staten van Utrecht)?

Bij de eerste bespreking van het onderzoek in de commissie BEM van september 2021 heeft u diverse vragen gesteld en reacties gegeven. In de afgelopen maanden hebben wij ons als GS verder verdiept in de bevindingen van het onderzoek en verkend hoe de stad Utrecht, andere provincies en het rijk omgaan met het slavernijverleden. Zoals in september 2021 toegezegd, reiken wij u hierbij een samenvatting en een gespreksnotitie aan om verder met elkaar in gesprek te gaan over dit onderwerp. Uiteindelijk willen wij graag samen met u een standpunt bepalen en hier vervolg aan geven.

Inleiding

De Utrechtse gemeenteraad heeft op 11 juli 2019 een motie aangenomen waarin de raad het college verzoekt om een wetenschappelijk onderzoek uit te laten voeren naar de rol die de stad Utrecht heeft gespeeld in de slavernijgeschiedenis van Nederland. Ook vraagt de raad in deze motie om dit onderzoek te gebruiken als eerste opmaat naar formele excuses indien de uitkomst van het onderzoek aangeeft dat Utrecht inderdaad een aandeel heeft gehad in het slavernijverleden. Het onderzoek is in het voorjaar van 2020 gestart en heeft geresulteerd in de publicatie 'Slavernij en de stad Utrecht', waarin de schrijvers in korte essays, steeds vanuit een ander perspectief, hun licht laten schijnen op de Utrechtse betrokkenheid bij het mondiale slavernijverleden.

De publicatie 'Slavernij en de stad Utrecht' is op 30 juni 2021 gepresenteerd. Eén van de conclusies van het onderzoek is dat het provinciaal bestuur (de Staten van Utrecht) in formele, institutionele zin betrokken was bij de slavernij; in grotere mate dan tot nu toe is aangenomen. Deze specifieke uitkomst heeft gemeente Utrecht met ons gedeeld.

Wij hebben u hierover geïnformeerd middels de Statenbrief 'Betrokkenheid Staten van Utrecht slavernijverleden, naar aanleiding van onderzoek Slavernij en stad Utrecht' d.d. 13 juli 2021. In deze Statenbrief hebben wij u geïnformeerd over het onderzoek en de wijze waarop de gemeente Utrecht hiermee omgaat. Ook gaven wij aan samen op te zullen trekken met de gemeente in het vervolgproces.

Op 15 september 2021 is de Statenbrief 'Betrokkenheid Staten van Utrecht slavernijverleden, naar aanleiding van onderzoek Slavernij en stad Utrecht' besproken in de Statencommissie Bestuur, Economie en Middelen (BEM). In die vergadering zijn diverse reacties gegeven en suggesties gedaan om het slavernijverleden een plek te geven in het heden. De bespreking van de Statenbrief werd afgerond met een toezegging van Gedeputeerde Van

Muilekom om de Commissie een samenvatting van het onderzoek en een gespreksnotitie toe te sturen, aan de hand waarvan het gesprek tussen de Statenfracties over dit onderwerp verder gevoerd kan worden.

De samenvatting en gespreksnotitie treft u als bijlagen bij deze Statenbrief aan. Daarnaast wijzen wij u op de inleiding van de publicatie 'Slavernij en de stad Utrecht' (pagina's 9 t/m 33), waarin een overzicht wordt gegeven van de belangrijkste bevindingen.

Wij willen graag de bespreking van dit onderwerp voor u faciliteren en bieden aan om één van de onderzoekers en/of andere deskundigen uit te nodigen voor nadere toelichting en/of duiding.

Wat hebben we in de tussentijd gedaan?

In de afgelopen maanden hebben we ons verder verdiept in het onderzoek en de betekenis in het heden voor de provincie Utrecht. Vervolgfragen naar aanleiding van het onderzoek moesten worden beantwoord. Voor deze beantwoording is afstemming met het Rijk, andere provincies en belangenorganisaties nodig geweest. Mede door de lange kabinetsformatie is er pas onlangs meer duidelijkheid gekomen over het traject dat het Rijk voor ogen heeft. Aan de hand van de nieuwe informatie die dat opleverde, hebben wij in januari 2022 een gesprek gevoerd met één van de onderzoekers, Nancy Jouwe. Het gesprek heeft ons - hoewel het onderzoek bekend was - beter inzicht gegeven.

Wij hebben sinds juli 2021 ook nauw contact gehouden met de gemeente Utrecht over het vervolgtraject. De uitgangspunten van de gemeente en de provincie bleken echter te veel van elkaar te verschillen om de trajecten, op dit moment, te synchroniseren. Het traject van de gemeente Utrecht kent immers een andere aanleiding en een veel langere doorlooptijd. We houden goed contact met de gemeente Utrecht, maar kiezen er nadrukkelijk voor om als provincie Utrecht een eigen traject te volgen, waarbij we onze eigen discussies voeren, onze eigen rol bepalen en eventueel een eigen vervolgtraject vormgeven.

Rechtsopvolger Staten van Utrecht

In het onderzoek 'Slavernij en de stad Utrecht' wordt verslag gedaan van de rol van de Staten van Utrecht. Eén van de vragen die dit bij ons oproept is: wie zijn in het heden eigenlijk de rechtsopvolger(s) van de Staten van Utrecht? Een eenduidig antwoord hierop is lastig te geven. De samenstelling en verhoudingen tussen de diverse bestuursorganen verschilt door de eeuwen heen. Echter, wij beschouwen de huidige provincie Utrecht en het huidige provinciebestuur dat wordt gevormd door GS en PS gezamenlijk, als rechtsopvolger van de Staten van Utrecht.

Ontwikkelingen bij het Rijk

Tegelijk met de presentatie van 'Slavernij en de stad Utrecht' werd elders in het land het adviesrapport 'Ketenen van het verleden' gepresenteerd. Het is nuttig om te weten welk traject het Rijk volgt en of de provincies daarbij kunnen aansluiten. Hierover is contact geweest met het ministerie van Binnenlandse Zaken, die de reactie namens het kabinet op het rapport coördineert.

De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft in 2020 het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden ingesteld om een maatschappelijke dialoog te organiseren over het Nederlands Slavernijverleden en de doorwerking daarvan in de hedendaagse samenleving. Op 1 juli 2021 presenteerde het Adviescollege Dialooggroep Slavernijverleden haar rapport 'Ketenen van het Verleden'. Het adviescollege adviseert in haar rapport dat de Staat der Nederlanden zou moeten overgaan tot erkenning, excuses en herstel voor het slavernijverleden.

Het adviescollege noemt in 'Ketenen van het verleden' erkenning een essentiële eerste stap. En erkenning zou gepaard moeten gaan met excuses: *"Het adviescollege volgt de visie van alle betrokken wetenschappers, evenals die van de deelnemers aan de dialogen, dat erkenning gepaard moet gaan met excuses. Excuses helpen bij de heling van historisch leed, maar vooral zijn excuses gericht op het bouwen aan een gezamenlijke toekomst. Het gaat er hierbij niet om individuele personen aan te wijzen als schuldigen, maar om het erkennen van het door de slavernij toegevoegde leed, en het nemen van verantwoordelijkheid met zicht op een toekomstige verhouding. Excuses worden dus niet verwacht van individuen, maar van de staat."* (bron: ['Ketenen van het verleden'](#))

De reactie van het kabinet op het rapport wordt in het voorjaar van 2022 verwacht.

In het nieuwe coalitieakkoord zijn reeds twee adviezen uit het rapport 'Ketenen van het Verleden' overgenomen: het oprichten van een Slavernijmuseum en in aanloop naar het herdenkingsjaar 2023 (150 jaar na afschaffing slavernij) wordt er extra aandacht besteed aan dialoog over het slavernijverleden en hedendaags racisme.

Ontwikkelingen bij andere provincies

Binnen het IPO (BAC Cultuur) is uitgevraagd hoe andere provincies omgaan met het slavernijverleden. Hieruit is naar voren gekomen dat dit verschilt per provincie. In sommige provincies wordt er in GS en PS over gesproken, in andere provincies is het (nog) geen onderwerp van gesprek. De meeste provincies wachten af wat het Rijk doet.

Ontwikkelingen bij overige instellingen

De Universiteit van Utrecht wordt ook genoemd in de publicatie "Slavernij en de stad Utrecht". De universiteit heeft een commissie onder leiding van James Kennedy ingesteld om advies te geven hoe om te gaan met de rol van de universiteit in het slavernijverleden. Dit advies wordt naar verwachting in het eerste kwartaal van 2022 bekend.

Vervolgprocedure / voortgang

Wij gaan graag verder met u in gesprek, zodat wij samen een standpunt kunnen bepalen en een eventueel vervolgtraject kunnen vormgeven.

De provincie kan in het vormgeven van het vervolgtraject veel leren van de stappen die het rijk en de stad Utrecht reeds hebben gezet. Het Ninsee (Nationaal Instituut Nederlands Slavernijverleden en erfenis) is bezig de aanbevelingen uit het rapport 'Ketenen van het verleden' concreter invulling te geven. Dit doet de organisatie samen met herdenkingscomités van het slavernijverleden uit het hele land. Zodra dit plan gereed is, zal het worden aangeboden aan het nieuwe kabinet.

De provincie kan samenwerken met haar partnerinstellingen, maatschappelijke organisaties en erfgoedinstellingen. Vergroting van de aandacht voor, kennis over en zichtbaarheid van het slavernijverleden draagt bij aan een inclusievere provincie, met een multi-perspectieve geschiedenis.

Bijlagen

- 1) Samenvatting 'Slavernij en de stad Utrecht'
- 2) Gespreksnotitie 'Betrokkenheid Staten van Utrecht bij het slavernijverleden'

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen